

Meditsiiniterminoloogia komisjoni tööst

Marje Liibek, Jaak Põlluste – Meditsiiniterminoloogia Komisjon

Eestikeelse arstiteadusliku sõnavara kujundamisel ja korrastamisel on tähelepanuväärne ajalugu. Idee algatajateks olid TÜ professor Albert Valdes ja keeleteadlane Johann Voldemar Veski. 1977. a asutati tollase ENSV Tervishoiuministeriumi juurde 12-liikmeline meditsiiniterminoloogia komisjon (MTK), mille tegelikuks eestvedajaks sai pikkade aastate jooksul Pavel Bogovski. Alates Eesti taasiseseisvumisest rõhuasetus muutus: kui enne vaeti eelkõige venekeelsete mõistete eestindusi, siis sealtpeale on tulnud tegelda ingliskeelsetele terminitele õigete omakeelsete vastete leidmisega. MTK on uutest tuultes püsima jäänud: algul Sotsiaalministeriumi ning alates eelmisest aastast Tervise Arengu Instituudi juures. 1993. a välja antud sotsiaalministri käskkirjas on öeldud, et MTK on moodustatud eestikeelse meditsiiniterminoloogia täiustamiseks, oskuskeele ühtlustamiseks ja meditsiinitöötajate keelepruugi parandamiseks. Sellest olemegi lähtunud. Komisjoni praeguses koosseisus on 16 liiget: traditsioonikohaselt nii meedikud kui filoloogid, nii Tallinna kui Tartu esindajad. Need on entusiastid, keda seob huvi sisutiheda ja ilusa eesti keele vastu, sest alates 2001. aastast puudub komisjonil igasugune rahaline toetus.

Mida on siis viimastel aastatel tehtud? Kuni aastani 1997 ilmus MTK tegemiste kohta regulaarselt kirjutisi komisjoni sekretäri Ilmar Laane sulest nii ajakirjas Nõukogude Eesti Tervishoid kui ka hiljem ajakirjas Eesti Arst. Arutati süstemaatiliselt mõne eriala (nt stomatoloogia, immunoloogia, onkoloogia, farmakoloogia) valikterminoloogiat.

Aastail 1993–98 oli MTK hõivatud Rahvusvahelise Haiguste Klassifikatsiooni (RHK-10) eestindamisega. Selle kasutamiseks on meie arstid juba harjunud. RHK-10 eestikeelse kaheksakõitelise komplekti kahest raamatust on juba tehtud ka kordustrükk, kolmas ootab järe.

Aastal 2000 alustati soome keelest tõlgitud "Meditsiinisõnastiku" (1996) kordustrüki ettevalmistamist. Sõnaraamat peaks veel sel aastal kirjastuse Medicina väljaandena trükist ilmuma. Otsustati täiendada märksõnade loetelu ning definitsioonides lähtuda Eesti oludest, selle tulemusena suureneb sõnastiku maht 510 leheküljelt ca 800ni. Märksõnade ja selgitavate tekstide osas lähtuti järgmistest põhimõtetest: täpsus, üheselt mõistetav tähendus, terminitest tuletiste moodustamise võimalus ning süsteemsus. Oleme püüdnud vältida liigset rangust ja olla sallivad eri variantide suhtes. Sõnastikus on toodud nii võõrsõnalisi kui omakeelseid, nii täis- kui lühendtermineid. Märksõnadena on esitatud MTK poolt eelistatavad terminid.

Teistest MTK suurematest ettevõtmistest tuleks mainida veel "International Classification of Functioning, Disability and Health" eestindamist. Selle, edaspidi koos RHK-10-s kasutusele tuleva klassifikatsiooni esialgne tõlkevariant on praegu Internetis ülevälja ja enne trükkiminekut selle aasta lõpul ootame parandusettepanekuid (vt [http://www.sm.ee/gopro30/Web/gpweb.nsf/HtmlPages/icf/\\$file/icf.pdf](http://www.sm.ee/gopro30/Web/gpweb.nsf/HtmlPages/icf/$file/icf.pdf)).

Selle aasta maikuu peeti Tartus MTK 174. koosolek. Muu hulgas vaeti nt termini *organisatsioon* (verbina *organiseeruma*) kasutamist meditsiinis: 1) tähendus – nekrootilise ala, trombi, eksudaadi või võõrkeha asendumine ja koedefekti täitumine kiudsidekoega granulatsioonkoe vahendusel (kõnekeeles saab siinkohal vahel lihtsustatult öelda *armistumine*); 2) tähendus – embrüoloogiliste koe- ja elundstruktuuride moodustumine.

Arutati ka vitamiinide tähistamist kirjas. Kuna inglise, vene jt keelte mõjul on sageli kõnekeeles kasutusel *vitamiin C*, aga ka *hepatiit B* ja *gripp A*, hoolimata sellest et ÕS 1999 soovitab *C-vitamiin*,

B-hepatiit ja *A-gripp*, on hea teada, et siiski on praegu mõlemad vormid kirjakeeles lubatud (on ju sobiv öelda nii Andres-poiss kui poeg Andres). Meie keele omapära säilitamiseks oleks siiski soovitamam kasutada eestipärasemat väljendusviisi: *C-vitamiin*, *B-hepatiit*, *A-gripp*. Järelasendis tähed võivad eestikeelseid lauseid segada. Jälgida tuleb sidekriipsu kasutamist, nt on *viirushepatiit A* või *A-hepatiidi viirus*, *gripiviirus A* või *A-gripi viirus*.

Püüti leida vastet järgmistele ingliskeelsetele terminitele: *disability index* – seni kasutatud *vaegusindeks* asemel soovitati kasutada terminit *võimelisusindeks*; *wash-out (effect)* – ka farmaat-

siatekstides soovitati seda tõlkida *väljauhtmine*. Nt: *kahe erineva silmatilga kasutamisel ei tohiks neil olla väljauhtmiseefekti*.

MTK on praeguseks juba suvevaheajal. Sügisel loodame tööd jätkata ja ootame ka Eesti Arsti lugejaid kaasa mõtlema, tõstatama terminoloogialaseid probleeme ning algatama diskussiooni, kui mõni termin tundub ebasobiv või väär olevat. Ehk saame mõne asja koos selgemaks. Ühendust saab meiega e-posti teel (marje.liibek@tai.ee).

Meditisiiniterminoloogia komisjoni töökoosolek. Pildil vasemalt: Marje Liibek (MTK sekretär), Astrid Saava, Katrin Rehema, Peet-Henn Kingisepp.

K. Tamme foto.